

Subjectivity Factors

Jan. 2, 1994

1) Follow He Who is Greater in Wisdom and Numbers

רמ"א חושן משפט הלכות דיינים סימן כה סעיף ב

ודוקא אם ב' החולקים הם שוין, אבל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי גדול ממנו בחכמה ובמנין, אפילו בשעת הדחק, אלא אם כן היה גם כן הפסד מרובה.

ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף סי' רמב)

ועוד תימה על דבריו דע"כ האי גדול ממנו בחכמה ובמנין פירושו חכמה או מנין כמ"ש בהג"ה רפ"ק דעבודת כוכבים מא"ז וז"ל אם זה גדול בחכמה וזה גדול במנין הולכין אחר גדול במנין פ' תלמידים הרבה אי נמי שרוב התלמידים אומרים כמותו על"ל ומביאו ד"מ והסמ"ע סימן כ"ה ס"ס י"ז ונ"ל שיצא לו כן ממאי דאמרינן בש"ס פ"ק דיבמות (דף י"ד ע"א) לא עשו ב"ש כדבריהם דב"ה רובא אף על גב דב"ש מחדדי טפי ואפילו מ"ד עשו כדבריהם מודה דלאחר בת קול לא עשו ע"ש אם כן כשסומכין על יחיד נגד רבים בהפסד מרובה כ"ש דסומכין על קטן נגד גדול ממנו בחכמה או במנין וזה ברור.

ב - שני ת"ח שחלוקים זה עם זה בטומאה וטהרה או באיסור והיתר אם הוא דבר תורה הלך אחר המחמיר אפילו הוא קטן ממנו בחכמה ובמנין פירוש שאין לו כל כך תלמידים כמו חבירו ואם הקטן הוא תלמידו אין הלכה כתלמיד במקום הרב אף על פי שהוא מחמיר באיסור תורה ואם נתחכם התלמיד כרבו שוה הוא לו ואם הוא דבר דרבנן אם שניהם שוים שלא נודע איזה מהן גדול הלך אחר המיקל ואם אחד מהן גדול בחכמה או במנין והוא מיקל אפילו עשו מעשה להחמיר כדברי הקטן מהדרינן עובדא ואם הגדול מחמיר סומכין על הקטן בשעת הדחק ואם אחד מהן גדול בחכמה והשני במנין דהיינו שיש לו תלמידים הרבה אפילו אינם אומרים דעתם וכ"ש שאם רוב תלמידים אומרים כמותו נקרא זה שגדול במנין גדול נגד חבירו, ואם אחד מהם גדול בשנים לא נקרא גדול בשביל זה וכן סומכים על התלמיד במקום הרב באיסור דרבנן אם הוא שעת הדחק וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אם עשה כחיד להחמיר מהדרינן עובדא ואם הרבים מחמירים סומכים על היחיד באיסור דרבנן ושעת הדחק

2) Follow Majority Even When Rationale of those Constituting Majority Differ

שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן כה סעיף ב

וכן אם היה יחיד נגד רבים, הולכים אחר רבים בכל מקום (רשב"א סימן ר"ג/רנ"ג/ג), ואפילו אין הרבים מסכימים מטעם אחד, אלא כל אחד יש לו טעם בפני עצמו, הואיל והם מסכימים לענין הדין נקראו רבים ואזלינן בתרייהו.

ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף סי' רמב)

וכתב עוד הרב בח"מ סימן כ"ה ואפילו אין הרבים מסכימים מטעם א' אלא כל אחד יש לו טעם בפני עצמו הואיל והם מסכימים לענין הדין מקרי רבים ואזלינן בתרייהו והוא ממהר"ק שורש מ"א ובאמת מהר"ק שם לא ברירא ליה דין זה וגם לא כתב שם כן אלא ליישב מנהג האשכנזים בהדמ/בהדס/ וגם מסיים שם ומכל מקום כל זה רחוק בעיני וכן משמע מדברי האגור בשם מהר"א ומביאו בית יוסף וד"מ בסימן צ"ב דאין להקל בכה"ג באיסור דאורייתא בנדון דידן בחלב שנתערב בשומן וספק אם יש בשומן ס מן החלב ואחר כך הושם מן השומן לקדרה לא אמרינן חנ"נ בלח להא"ז אע"ג דמוכח באשר"י דלית ליה האי סברא לחלק בין לח ליבש מכל מקום אין להחמיר בשביל כך דלכ"ע האי סברא דחנ"נ אינו אלא מדרבנן ונ"ד בין למר בין למר שרי לדעת הא"ז משום דדבר לח הוא ולהרא"ש משום שאין אומרים חנ"נ אלא בב"ח עכ"ל אלמא אי הוי דאורייתא לא הוי שרי כיון שאין מסכימים מטעם א' כ"ש היכא שיש גם כן חולק על ב' הטעמים ודו"ק:

3) Rav versus Talmid

ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף סי' רמב)

ב - שני ת"ח שחלוקים זה עם זה בטומאה וטהרה או באיסור והיתר אם הוא דבר תורה הלך אחר המחמיר אפילו הוא קטן ממנו בחכמה ובמנין פירוש שאין לו כל כך תלמידים כמו חבירו ואם הקטן הוא תלמידו אין הלכה כתלמיד במקום הרב אף על פי שהוא מחמיר באיסור תורה ואם נתחכם התלמיד כרבו שוה הוא לו ואם הוא דבר דרבנן אם שניהם שוים שלא נודע איזה מהן גדול הלך אחר המיקל ואם אחד מהן גדול בחכמה או במנין והוא מיקל אפילו עשו מעשה להחמיר כדברי הקטן מהדרינן עובדא ואם הגדול מחמיר סומכין על הקטן בשעת הדחק ואם אחד מהן גדול בחכמה והשני במנין דהיינו שיש לו תלמידים הרבה אפילו אינם אומרים דעתם וכ"ש שאם רוב תלמידים אומרים כמותו נקרא זה שגדול במנין גדול נגד חבירו, ואם אחד מהם גדול בשנים לא נקרא גדול בשביל זה וכן סומכים על התלמיד במקום הרב באיסור דרבנן אם הוא שעת הדחק וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אם עשה כחיד להחמיר מהדרינן עובדא ואם הרבים מחמירים סומכים על היחיד באיסור דרבנן ושעת הדחק

4) Sha'as had'chak

ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף ס' רמב)

ג - ושעת הדחק היינו דוקא במקום הפסד מרובה או בהפסד מועט לעני בדבר חשוב או לעשיר לכבוד שבת ויום טוב או לכבוד אורחים. ובכל האיסורים חוץ מיין נסך אם יכול למכרו לעובד כוכבים ואין הפסד מרובה לא מיקרי הפסד מרובה אף על פי שמפסיד כל הרווח כיון שאין מפסיד הקרן.